

Peygambersiz Hayat Anlamsız Olurdu -XV-

Ali Mermer · 28.05.2020 · Kainat ve İnsan

Kur'an'ın ve Hadis Nakillerinin Alanları

Bizi ve kainatı Yaratanın bir konuşması olan Kur'an'ı, birazcık dikkatli okuyan bir kimse, onun temel mesajının içinde yaşadığımız alemin şahitliği altında Allah'ı ve Onun özelliklerini tanıtmak, insan olarak bizim Ona nasıl yönelip "kulluk"ta bulunacağımızı öğretmek, bizim dev istek ve sorularımız olan ölüm ve sonrası hakkında ahirete ve bununla bağlantılı olarak hesap, mükafat ve cezanın mevcudiyetine dikkat çekmek, insanlara tarih boyunca bu temel mesajları iletmek üzere elçiler gönderdiğini bildirmek gibi konular olduğunu görür. Bu bağlamda fıkıh kuralları diye kategorize edilen ve daha çok sosyal hayata yönelik hükümlere ait alana dair ise çok az bilgi verildiği fark edilir. Peki bu, söz konusu alanın ihmal edildiği ya da önemsenmediği anlamına gelir mi? Elbette hayır.

Unutmamamız gerekir ki, Kur'an'da dolaylı olarak Elçiye tabi olmayı emreden yüzlerce ayet bir tarafa açıkça bunu emreden onlarca ayet var. Nedenini anlamak çok zor değil. Pratik hayatın gereklerine dair uygulamaları insan cinsinden "eğitilmiş bir öğretmen" insanlara kendi hayatında örnekleriyle sunmalıdır. Makul olan da budur. Aksi halde Kur'an'ın şimdiki hacminin onlarca kat kat fazla olması gerekir. Öte yandan bu örnekler evrensel kuralları içermelidir ki, sonraki nesiller bu evrensel kuralları nesilden nesile, her çağın şartlarına göre uygulayarak temsil etmelidir. Nitekim inananların oluşturduğu toplumların da bu uygulamayı genel hatlarıyla kendi sosyal hayatlarında yansıttıklarını görüyoruz. Vurgulayalım ki, Kur'an insanlara hayatlarına uygulamaları için "evrensel rehber olma" haberi ile gönderildi. Her neslin ihtiyacına göre bu evrensel kuralların öğretmenlerinin de bulunmasının zorunluluğu söz konusudur. Aksi halde Kur'an ile Elçinin arasını açan bir "Kur'an anlayışı" hakim olursa, Kur'an görevini evrensel boyutta yerine getiremez duruma düşer. Eğer Kur'an Yaraticının bütün insanlığa bir konuşması ise, Yaraticı da sonsuz özelliklere sahip ise, böyle bir sonuç Yaraticının sonsuz özellikleri ile çelişir.

Unutmamamız gerekir ki,
Kur'an'da dolaylı olarak Elçiye

tabi olmayı emreden yüzlerce ayet bir tarafa açıkça bunu emreden onlarca ayet var. Nedenini anlamak çok zor değil. Pratik hayatın gereklerine dair uygulamaları insan cinsinden “eğitilmiş bir öğretmen” insanlara kendi hayatında örnekleriyle sunmalıdır. Makul olan da budur. Aksi halde Kur’an’ın şimdiki hacminin onlarca kat kat fazla olması gerekir.

Kur’an’ın en önemli özelliklerinden birisi kendisinin “bütün insanlığa hitap olduğunu” tekrar tekrar ifade etmesidir. “Bütün insanlık” tabirinin kendisinin dünyaya gönderilmesinden sonra tüm çağların insanlarını kapsadığı açıktır (Kur’an öncesi Yaratıcının konuşması olarak elçilere gönderilmiş metinlerin böyle bir kapsamlılığı içermediği o metinlerin içinde ifade edilmiştir).

Düşünce yolculuğumuzda şimdiye kadar daha çok Elçinin görevi üzerinde konuştuk. Peki, Kur’an’ın görevi nedir?

Önce şunu ifade edelim. Daha önce kısmen değindiğimiz üzere Elçiden yapılan nakillerde, elçinin davranışlarının yalnızca dış görünüşü gözlemlenebilir. Oysa onun davranışının geri planında Kur’an mesajları vardır. Elçi Kur’an’ı hem tebliğ eden, hem yaşayarak örneklendiren bir eğitmenen başka birisi değildir, çünkü. Şu kadar var ki onun Kur’an’dan aldığı eğitimin fiziki bir görüntüsünü tespit mümkün olmadığı için nakilcileri olayın gözlemlenen boyutunu aktarmakla yetinmek zorundadırlar. Mesela, nakillerde, yeni ay yani hilal görüldüğünde Elçinin, “Allah’ım! Onu bizim üzerimize bereketle, imanla, selametle, teslimiyet ile doğdur. (Ey Ay!) Benim Rabbim de senin Rabbin de Allah’tır” dediği aktarılıyor (Tirmizî, “Daavât”, 51). Aslında bu sözün gerisinde Elçinin, Kur’an’da diğer bütün varlıklar gibi hilalin de onun Rabbine “ayet” olduğu mesajını kendi iç dünyasında bütün açıklığı ile görüp hissetmesi vakası vardır.

Kur’an’ı okuyan herkes anlar ki, gündeme getirilen konular 23 yıllık nüzul silsilesi boyunca, bu dünyanın fani olup varlığını kendisinin koruyamayacağı, Yaratıcının iradesine tabi olduğu, insanların kendilerine verilenler ile övünmek yerine, onları veren olan Yaratıcısını

tanımak ve o tanınan imkanları muhtaçlar arasında paylaşmanın zorunluluğu olduğu, yaratılmışlığını unutmamak gerektiği, haksızlığın insanı zulme götüreceği, Yaratıcı Allah'ın insanları yalnız bırakmayacağı, onlara her dönemde olduğu gibi daima hatırlatıcı elçiler gönderdiği, insanların yersiz kuruntu olan kendilerini kendilerine yeterli görüp bu elçileri dinlemedikleri zaman kendilerinin çok çetin azaplara maruz kalacakları, bu dünya hayatının sonunda mutlaka her insanın seçtiği yolun hesabını vermek üzere Yaratıcılarına döndürülecekleri vb. hususlardır. Çoğu zamanlar bunlar geçmiş dönemde yaşanmış çok değişik elçi hayatı örnekleriyle somutlaştırılarak insanlar düşünmeye, akıllarını kullanmaya davet edilir.

Kur'an'ın indiriliş sürecinin ikinci aşaması diyebileceğimiz dönemde, yani Elçinin Medine hayatına girmesiyle birlikte, artık Müslümanlar bir toplum oluşturmuştur. İnananlar ile inanmayanların arasında fiziki bir ayrılık vardır. Kur'an, toplumların aralarındaki olayları konu edinirken, aynı zamanda kişilerin kimliklerini belirlemeye davet eder. Artık inananlar topluma hakim olmuş, insan kimlikleri yalnızca Yaratıcıya ve Elçisine tabi olanlar ve olmayanlar değil, elçiye tabi olmuş gibi görünüp de aslında tabi olmayı gururlarına yediremeyenler de üçüncü bir kategori olarak (Kur'an diliyle münafıklık hali) insanların dikkatine sunulur.

Bütün bu eğitim sürecinin tümünde en baskın olarak görülen unsurlar ise, Allah'ın mutlaklığına, elçilerine, ahirete ve elçilere gönderilen mesajın inanmanın gerekliliğine ve bunlara iman ve imana dayalı yaşamın insan mutluluğu için zorunluluğuna her fırsatta değinilir. Bu konular imanın olmazsa olmaz unsurları olarak tekrar edilir. Bu inanç konularının delillerini ise, Allah'ın yarattığı şu alemde, insanın kendisinde, gönderdiği mesajda ve de elçilerinin örnek hayatında gözlemlemenin, üzerine düşünmenin gerekliliği sıklıkla dile getirilir. Sanki Kur'an'ın ana iskeleti, iman ve inandığı Allah'a teslimiyet ve elçilere tabi olma ve bu dünya hayatından sonraki tekrar yeni tür yaratılışı hiçbir surette göz ardı etmeme zorunluluğu üzerine kuruludur.

Kur'an'ın içeriği ile Elçinin hayatında uyguladığı örnek davranışların geri planı tek bir noktada birleştirilir: "İmanın unsurları". Yani Allah'ın mutlaklığı (tevhid,) elçileri, ahiret ve elçilere gönderilen mesajlar. Bu inanç konularının delilleri ise Allah'ın yarattığı her şey, insanın kendisine emanet edilen ruhu ve elçilere gönderilen mesajlar.

Kur'an'ın içeriği ile Elçinin hayatında uyguladığı örnek davranışların geri planı tek bir noktada birleştirilir: "İmanın

unsurları". Yani Allah'ın mutlaklığı (tevhid,) elçileri, ahiret ve elçilere gönderilen mesajlar. Bu inanç konularının delilleri ise Allah'ın yarattığı her şey, insanın kendisine emanet edilen ruhu ve elçilere gönderilen mesajlar.

Benim kişisel anlayışıma göre, eğer bu iman unsurlarını çekip alırsanız, Kur'an diye bir şey kalmaz. Aynı şekilde Elçinin hayatından da aynı unsurları çekip alırsak, güzel görünen ve fakat sonuçta anlamsızlığa düşen bir çırpınma, bir gayretten ibaret kalır.

O halde, iman konularının her bir insan için olmazsa olmaz eğitim kaynağı Kur'an'dır. İmanın kişiselliği dikkate alınırsa, her bir kişi bu eğitimi elinin altındaki Kur'an'dan alacaktır. Fakat, Kur'an'ın belîğ, öz, kısa ve incelikli mesajının derinliklerinden faydalanmak için de yine insanlardan uzmanlaşmış kişilerin eğitimine girmeye ihtiyaçları açıktır. Evet, Kur'an'ın mesajı açık seçiktir. Fakat ifadelerinin derinliklerine inerek gerekli eğitimi almak yine özel araştırmalar yapılmasını gerektirir. Ne kadar eğitime tabi olursak, o kadar Kur'an'ın temel inanç esaslarını kendimize verilmiş insani özelliklerimizi değerlendirmede rehber edinebiliriz.

İnsan öğrenerek gelişen bir varlıktır. Bu nedenle her insan mutlaka öğrenme yollarına başvurarak, kendisine verilen potansiyelini, istidadını kabiliyete çevirebilir. Herhangi bir konuda hiç eğitim görmemiş bir kişi eğitimi aldıktan sonra o konuyu çok daha güzel kavrayan, uygulayan kişi haline gelebiliyor. Kur'an'dan faydalanmada da eğitimin gerekliliği, hatta zorunluluğu gayet açıktır.

İman öyle bir konudur ki, "mutlaka bu kainatın bir Yaratıcısı olması zorunludur," sonucundan öte, ta insanın en ince duygularına varıncaya kadar o duygularını Yaratıcıları adına kullanıp, bütün hissiyatı ile Yaratıcısının kendisiyle daima ilişkide olduğunu özümseyerek yaşamaya kadar dereceleri vardır. Herhangi bir bilim dalında da böyle değil midir? Bir ilkokul öğrencisi de biyoloji bilim dalından bir şey öğrenir. Kendisinin canlı bir varlık olduğunu öğrenir. Üst düzeyde biyoloji eğitimi almış bir kişi de, aldığı düzeye göre, kendisinin bir canlı varlık olduğunu öğrenir fakat canlılığının nerelere kadar uzandığını kavramada ve kıymetini takdir etmede aralarında çok fark vardır.

Kabaca özetlemek gerekirse Kur'an, iman eğitim kitabı iken, Elçi de uygulayıcı eğitmendir. İman eğitimi kişiseldir. Bu imana göre yaşamın pratik hayattaki örnekleri için toplumdaki uygulamalardan faydalanılabilir. Fakat toplumun imanı taklit edilemez. Her bir kişinin kendisi için iman konusunda akli, kalbi, ruhu yani bütün benliği ile ikna olması zorunludur. İman konusunda taklit ile, yani "benim ailem Allah'a, ahirete, Elçiye inanıyor, öyleyse ben de inanayım" denmez. Gerçekten kişinin bizzat kendisi delillerini araştırarak ikna olmak, tatmine ulaşmak zorundadır, bu tatminin dereceleri sınırsız da olsa. Bir insan, mesela, namazın nasıl kılınacağını, ailesinden görerek öğrenebilir. Bu konuda bilgi sahibi olanları taklit ederek öğrenir. Fakat namazın gerekliliği konusunda kendisinin ikna olması ise taklit ile mümkün olmaz. Gereçlerini araştırmak, soruşturmak ve sonunda kendisinin ikna olması halinde namazı niçin kıldığına dair bir sonuca ulaşabilir.

Son bir sayfa daha açıp, hadis nakillerinin içinde Elçinin hayatında yaratılan mucizelerden bahseden hadislerin bizim hayatımızda bir öneminin olup olmadığı üzerine de birlikte düşünelim.